

«Όταν μας άφησε η θάλασσα...»

Δρ Άννα Κουμπάνου

akouppanou@hotmail.com

<https://www.facebook.com/anna.kouppanou>

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Με ρίζες και φτερά: Ίστορίες για την Κύπ

Η ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ, ο Κυπριακός Σύνδεσμος Παιδικού & Νεανικού Βιβλίου, το Μουσείο Παραμυθιού συνδιοργανώνουν υπό την Αιγίδα του Υφυπουργείου Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας

Διαδικτυακό εργαστήριο για εκπαιδευτικούς
Δευτέρα 7 Οκτωβρίου 2024, 18.00-20.00

Ύπριοι και Ελλαδίτες συγγραφείς παιδικής λογοτεχνίας παρουσιάζουν γνωστικές δραστηριότητες για την αξιοποίηση των έργων του βιβλίου με θέματα από την Ιστορία της Κύπρου και την τουρκική ει

Οργανωτές

Υπό τη

**«Όταν έχεις μια ιστορία μέσα σου
πρέπει να τη λες...»**

Δρ Άννα Κουππάνου

akouppanou@hotmail.com

<https://www.facebook.com/anna.kouppanou>

«Όταν έχεις μια ιστορία μέσα σου πρέπει να τη λες, κι ίσως γι' αυτό αφηγούμαι τώρα εδώ την ιστορία μου. Δεν ξέρεις ποιος μπορεί να έχει ανάγκη να την ακούσει. Ποιον θα κάνει καλά μια τέτοια ιστορία». (σ. 28)

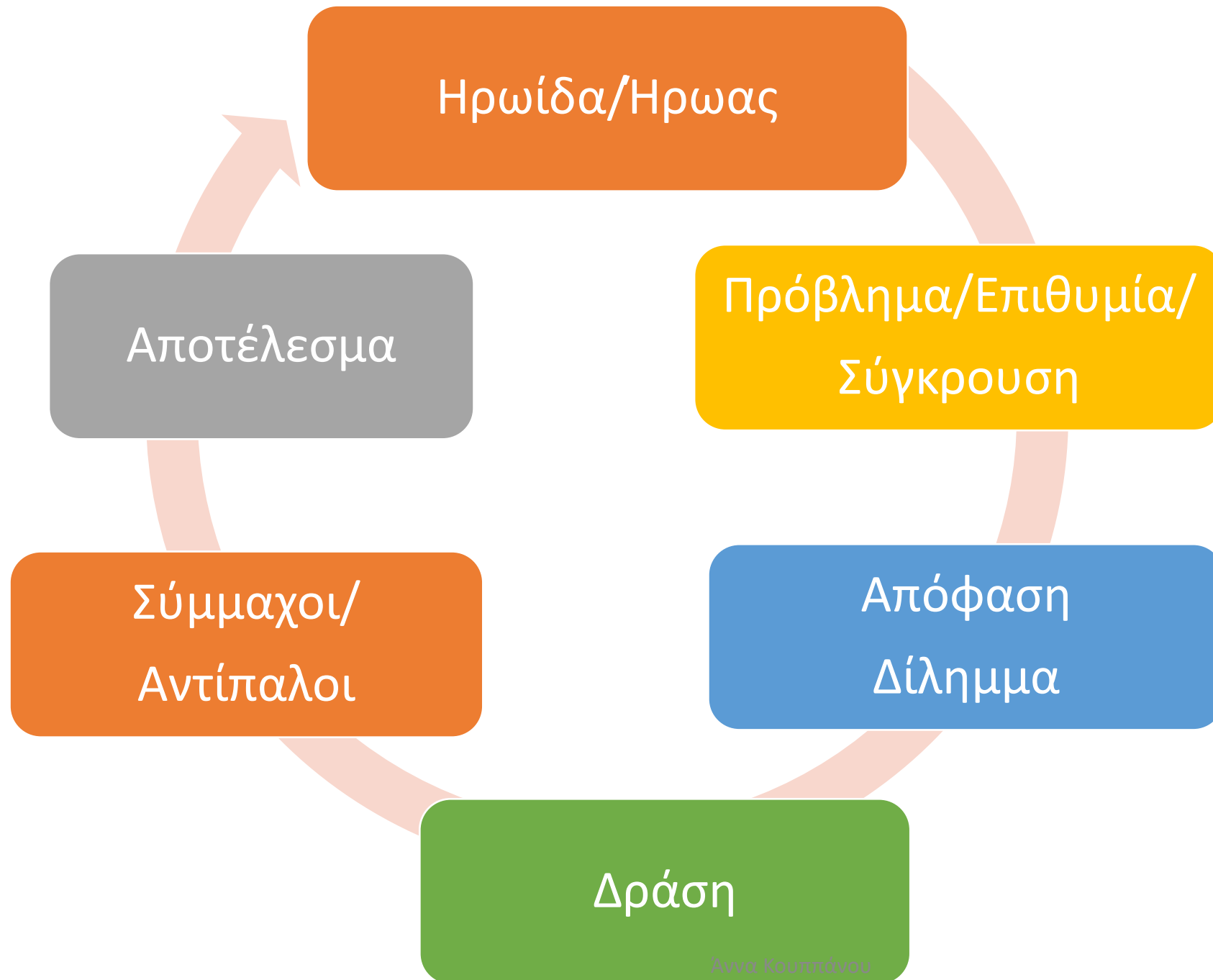
Η Στυλιανή δεν αλλάζει γνώμη. Με κοιτάζει στα μάτια και μέσα στο σκοτάδι με παρακαλεί να πω κάτι. Περιμένει να βγει από την καρδιά μου μια γέφυρα και να μας ενώσει. «Πες μου μια ιστορία» λέει, αλλά δε θέλω. Δε θέλω να πω. Στον λαιμό μου είναι ακόμα εκείνη η απαίσια πέτρα(σ. 141).

Κουνώ τα χείλη. Κι ακούω κάτι που μοιάζει δικό μου, αλλά ίσως να μην είναι. Δεν ήμουν σίγουρη ότι είχα ακόμα φωνή, τελικά όμως την έχω. Στην αρχή ακούγεται σαν ξένη. Πάνε ώρες που έχω να μιλήσω. Η Στυλιανή μου κρατά σφιχτά το χέρι, καληνύχτα λέει ξανά, θέλει να με ακούσει να μιλώ, να ξέρει ότι είμαι εκεί, ότι δε με κατάπιε η θάλασσα. «Πες μια ιστορία» λέει. (σ. 141)

Δραστηριότητα 1 – Ο χαρακτήρας και η εξέλιξη του

Ο χαρακτήρας

- Το διάγραμμα των ηρώων /ηρωίδων
- Το ποτάμι της αφήγησης
- Πρόβλημα-Δράση
- Οι πορείες της ιστορίας και τα συναισθήματα

Δραστηριότητα 3 – Οι φωτογραφίες μιλούν

Η μαμά πήρε τη φωτογραφία και έγραψε στην πίσω μεριά τα ονόματά μας, σε περίπτωση που χαθούμε, κι έγραψε ακόμα τη διεύθυνση της κυρίας Ανδρονίκης. «Εκεί θα στείλετε το πρώτο γράμμα, για να μου πείτε ότι έχετε φτάσει» είπε «κι εγώ θα σας στείλω τη νέα διεύθυνση, εκεί που θα μένουμε εγώ και η γιαγιά και ο παππούς κι η θεία Ηλέκτρα». «Και ο μπαμπάς» είπε έπειτα από έναν μικρό διασταγμό.

Ήταν πολύς ο κόσμος στο λιμάνι, και ήταν και μια ερώτηση που δούριζε μέσα στο κεφάλι μου, σαν μέλισσα δούριζε, που δεν έλεγε να φύγει και εγώ είχα υποσχεθεί στον εαυτό μου ότι δε θα την έκανα ποτέ εκείνη την ερώτηση, σίγουρα όχι στη μαμά, όχι στον Μιχάλη. Όσο κι αν το ήθελα. Και γι' αυτό σκέφτηκα ότι κάπως αλλιώς έπρεπε να την αφήσω να φύγει από μέσα μου. Αναζήτησα το τετράδιό μου για να τη γράψω, αλλά αποφάσισα ότι αυτή ήταν μια δουλειά για μετά.

Το καράδι ήταν μεγάλο, έτοιμο να μας δεχτεί. Η ξύλινη σκάλα του άγγιζε με ευγένεια το λιμάνι, ίσως να μην ήθελε να μας τρομάξει. Τριγύρω οι οικογένειες το κοιτούσαν κι έπαιρναν θατιές ανάσες. Ένα δήμα μπροστά, ένα δήμα πίσω, αγκαλιές άνοιγαν και έκλειναν και δεν ήθελαν να ξανανοίξουν, για να μην αφήσουν αυτό που κρατούσαν σφιχτά να πετάξει μακριά.

Κοιτούσα κι άλλες μανάδες. Και τους πατεράδες κοιτούσα. Έκαναν όλοι τα ίδια δήματα. Υποσχέσεις για το πρώτο γράμμα, να ξέρουν πού είμαστε, πώς περνάμε, με ποιους είμαστε. Μας άφηναν όμως να φύγουμε. Μας άφη-

ναν. Όλοι εκείνοι οι άνθρωποι, εκείνοι οι μεγάλοι που κουβαλούσαν μεγάλα κεφάλια με μεγάλες σκέψεις, πιο μεγάλες από τις δικές μας, μας άφηναν να φύγουμε.

Κοίταξα το πλοίο και την ξύλινη σκάλα. Ένα κοριτσάκι μικρό, κοντά στα πέντε ή έξι, άρχισε να την ανεβαίνει. Περπάτησε πρώτα σιγά σιγά, κοιτώντας το νερό από κάτω, έκανε να κρατηθεί στο σχοινί, αλλά εκείνο ήταν πολύ πιο πάνω από την ίδια, και γι' αυτό σταμάτησε στη μέση της σκάλας, γύρισε προς εμάς, έψαξε, μάλλον για τους δικούς της, και άρχισε να κουνά το χέρι, ενώ στο στόμα της ξεχείλιζε ένα πλατύ χαμόγελο σαν τη θάλασσα.

Είχε μαγεία εκείνο το χαμόγελο, όπως τα πράγματα στη σκηνή της Μπαχάρ. Έφτανε παντού και στον καθένα και μας τράταρε γλυκό καρδάκι. Πήρα δύναμη από το κορίτσι. Αν εκείνη μπορούσε, μπορούσα κι εγώ, μπορούσε και ο Μιχάλης. Του έγνεψα να γυρίσει προς τα εκεί, την είδε και ηρέμησε.

Η μαμά έγραφε, έγραφε στο πίσω μέρος της φωτογραφίας, μετά μου την έδωσε και μου ζήτησε να μην τη χάσω από τα μάτια μου. Να την προσέχω σαν τα μάτια μου. «Μάτια μου» μου είπε.

Κάποια παιδιά είχαν φτάσει στο λιμάνι χωρίς γονείς, ποιος να ξέρει πού ήταν οι δικοί τους, σε ποια στήλη του τετραδίου τους είχαν μπει, και ακολούθησαν το παράδειγμα εκείνου του πρώτου κοριτσιού. Ανέδηκαν τη σκάλα, κάποια σε ομάδες, κάποια άλλα από μόνα τους.

Η μαμά είδε την κίνηση. Το λιμάνι άδειαζε από παιδιά. Το καράδι γέμιζε. Η γιαγιά έκλαιγε. Η μαμά μάς έσφιξε πά-

Απόσπασμα Β' (Κεφ. 16)

<https://www.must.com.cy/gr/blogs/androni-ki-lasithiotaki/otan-mas-afise-i-thalassa-anna-koyppanoy>

<https://www.must.com.cy/gr/blogs/androniki-lasithiotaki/otan-mas-afise-i-thalassa-anna-koyppanoy>

<https://www.must.com.cy/gr/blogs/androniki-lasithiotaki/otan-masafise-i-thalassa-anna-koyppanoy>

Οι φωτογραφίες μιλούν

Τι
μαθαίνω;

Τι βλέπω;

Τι
κρύβεται;

Χρώματα

Μέγεθος

Κέντρο

Περιθώριο

Γραμμές

Φως/
Σκοτάδι

Παρουσία
/ Απουσία

*Σκέψεις σε μια
ξύλινη σκάλα*

- Εκείνη τη
μέρα/ώρα/στιγμή.....
.....

Το ερώτημα

Η Κατερίνα γράφει
ημερολόγιο - Τι έγραψε
για εκείνη τη μέρα και
κυρίως για το ερώτημα
που έχει στο μυαλό

Μετά από χρόνια η
Κατερίνα μιλά με τη
μητέρα της ή την κόρη
της για αυτό το
ερώτημα

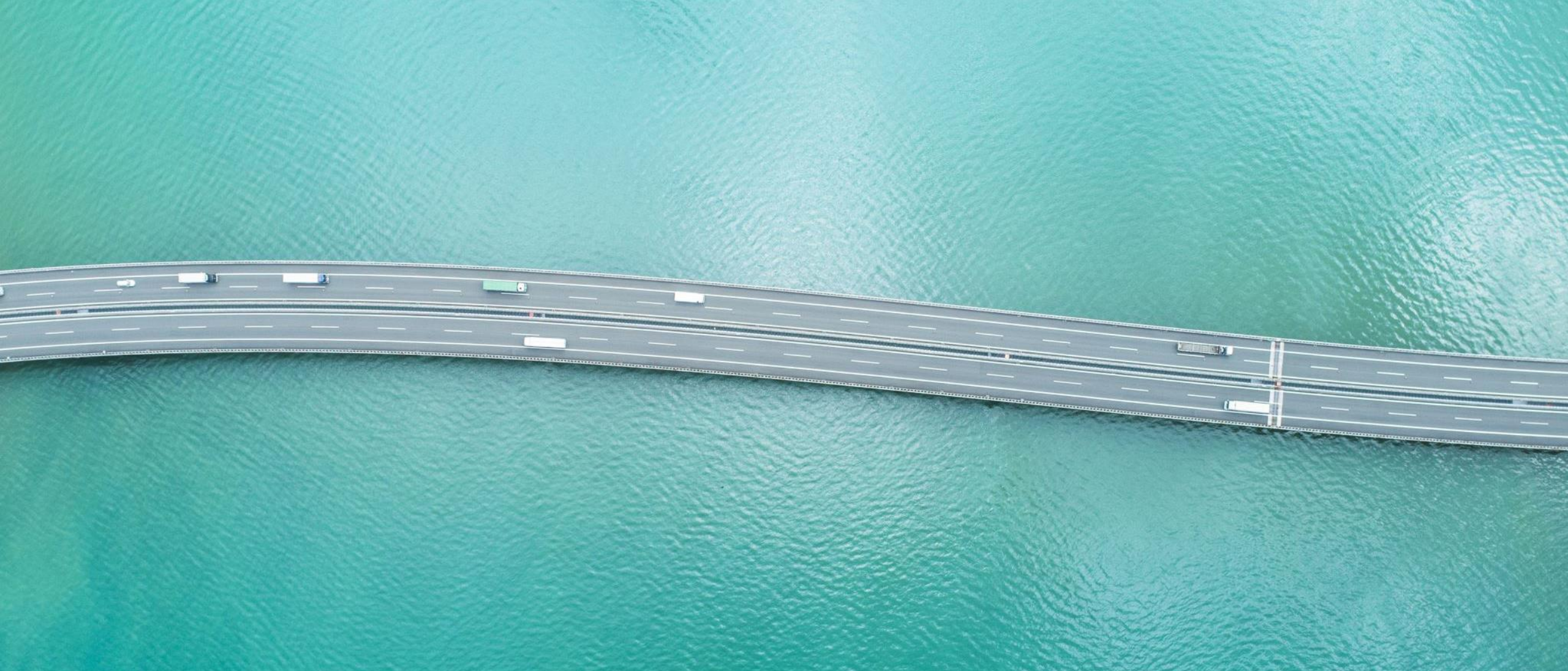
Η μητέρα της Κατερίνας
μιλά με την μητέρα ή
την αδελφή της για την
απόφασή της

Εικαστική παρέμβαση με κέντημα και ζωγραφική σε φωτογραφίες από τη μετάβαση και διαμονή των προσφυγόπουλων από την Κύπρο στην Ελλάδα.

Δραστηριότητα από τη Δρ Δέσπω Πασιά για την Ημερίδα «Όταν μας άφησε η θάλασσα», Πανεπιστήμιο Frederick, 28 Σεπτεμβρίου 2024

Δραστηριότητα 4 - Συνανάντηση

Κύπρος, 50 χρόνια

Ελένη Σβορώνου, 12
μυθο-ιστορίες για την
Κύπρο, Καλέντης, 2024.

Μελίνα Ηλιοπούλου, Τα
μαγικά μπλε γυαλιά μας
ταξιδεύουν στα λιμάνια
της Κύπρου, Αρχή
Λιμένων Κύπρου, 2023.

Σάντη Αντωνίου, Πόσα
μέτρα είναι ο κόσμος
μας; Καλειδοσκόπιο,
2024.

Δέσποινα Ηρακλέους, Το
σπίτι μου,
Καλειδοσκόπιο, 2024.

Χρυσοθέμις
Παπακωνσταντίνου Ο
παππούς μου είναι από...
την Κυθρέα, έκδοση
Δήμου Κυθρέας, 2022.

Μαρία Προδρόμου, Στην
πόλη με τις πορτοκαλιές,
Ελληνοεκδοτική, 2024.

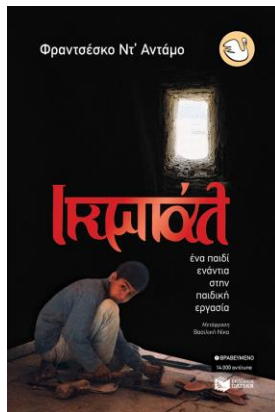
Νεκτάριος Στελλάκης,
Πόσο κρατά η ελπίδα,
Καλειδοσκόπιο, 2021.

Είμαι πρόσφυγας από
την Κερύνεια,
Καλειδοσκόπιο, 2017.

Άντρη Αντωνίου, Στο
δρόμο για το σπίτι,
Ψυχογιός, 2024.

Άννα Κουμπάνου, Όταν
μας άφησε η θάλασσα,
Πατάκης, 2024.

Γεωργία Σπανού, Άντρη
Θεοδούλου, Γεωργία
Σολωμού, Κύπριες
γυναίκες που εμπνέουν,
Μικροκύκλος, 2023.

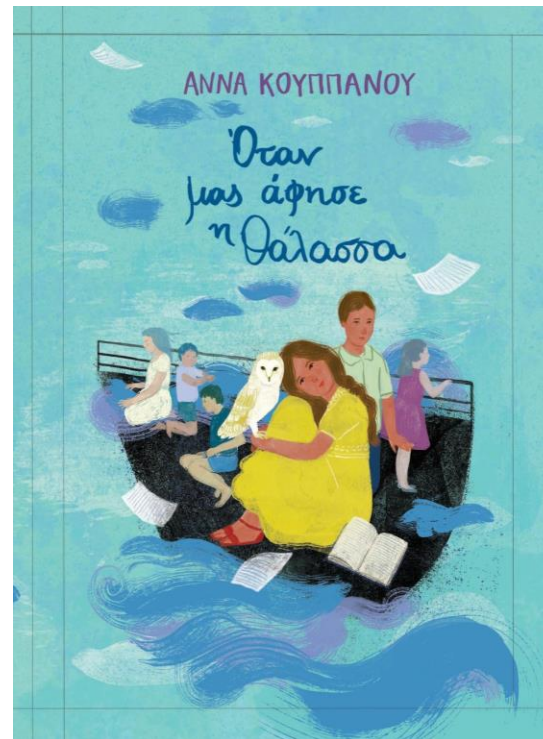
Η δύναμη των ιστοριών των παιδιών

Μετανάστευση

**Λογοτεχνία –
Ιστοριογραφία –
Μαρτυρίες**

Συναντήσεις Λογοτεχνίας με την Ιστορία

Ιστορικός Ρεαλισμός - Χαρακτηριστικά

- Έμφαση στο παρελθόν
- Δίνονται λεπτομέρειες από τη ζωή της κάθε εποχής (πρόσωπα, τόπος, χρόνος) / ένα τουλάχιστον σημαντικό ιστορικό πρόσωπο
- Απόσταση (χρονική) συγγραφέα και θέματος (εποχή που περιγράφεται/πολιτικά, στρατιωτικά γεγονότα) / μυθιστόρημα μαρτυρία (ο/η συγγραφέας έχει ζήσει τα γεγονότα /μεταμνήμη)
- Συνδυασμός φαντασίας και γεγονότων
- Επίσημη Ιστορία / Μικρο-ιστορίες
- Revoicing the past
- Η ιστορία από το περιθώριο

αυτομυθοπλαστικά = ημιαυτοβιογραφικά

Ιστορικός Ρεαλισμός - Είδη

- Ιστορικό
- (Βιογραφικό
- Αυτοβιογραφικό)
- Μυθιστόρημα Μαρτυρία
- Ημερολογιακό μυθιστόρημα
 - *ψευδοημερολόγιο*
 - *πραγματικό ημερολόγιο*
 - *λεύκωμα*
- Επιστολικό μυθιστόρημα

Λογοτεχνία Φαντασίας

- Εναλλακτικής Ιστορίας
- Επιστημονικής Φαντασίας
- Φαντασία με ιστορικά στοιχεία
 - Δεύτεροι Κόσμοι
 - Ταξίδι στον χρόνο

Δραστηριότητα 5 – Πρότζεκτ

*Τι κάνεις με μια ιστορία
που έχεις μέσα σου;*

*Όταν έχεις μια ιστορία μέσα
σου.....*

Από το συλλογικό στο ατομικό

Πρότζεκτ 1

- Τα παιδιά συμπληρώνουν τα δικά τους χρονολόγια και των σημαντικών τους άλλων*
- Τα παιδιά γράφουν μια προσωπική τους ιστορία*
- Τα παιδιά διαβάζουν ένα σχετικό βιβλίο*
- Τα παιδιά συνδέουν την προσωπική τους ιστορία με ένα συλλογικό γεγονός σε ρεαλιστική ή φανταστική ιστορία*

Από το συλλογικό στο ατομικό

Πρότζεκτ 2

- *Συνεντεύξεις για το προσωπικό και σύνδεση με το συλλογικό*
- *Συνεντεύξεις από άτομα, όπου το ατομικό διασταυρώνεται έντονα με το συλλογικό, π.χ. πρόσφυγες/προσφύγισσες του 1974, κλ.π.*
- *Τα παιδιά γράφουν τις ιστορίες αυτών των ατόμων συνδέοντας το προσωπικό με το συλλογικό, σε πρωτοπρόσωπη ή τριτοπρόσωπη αφήγηση*

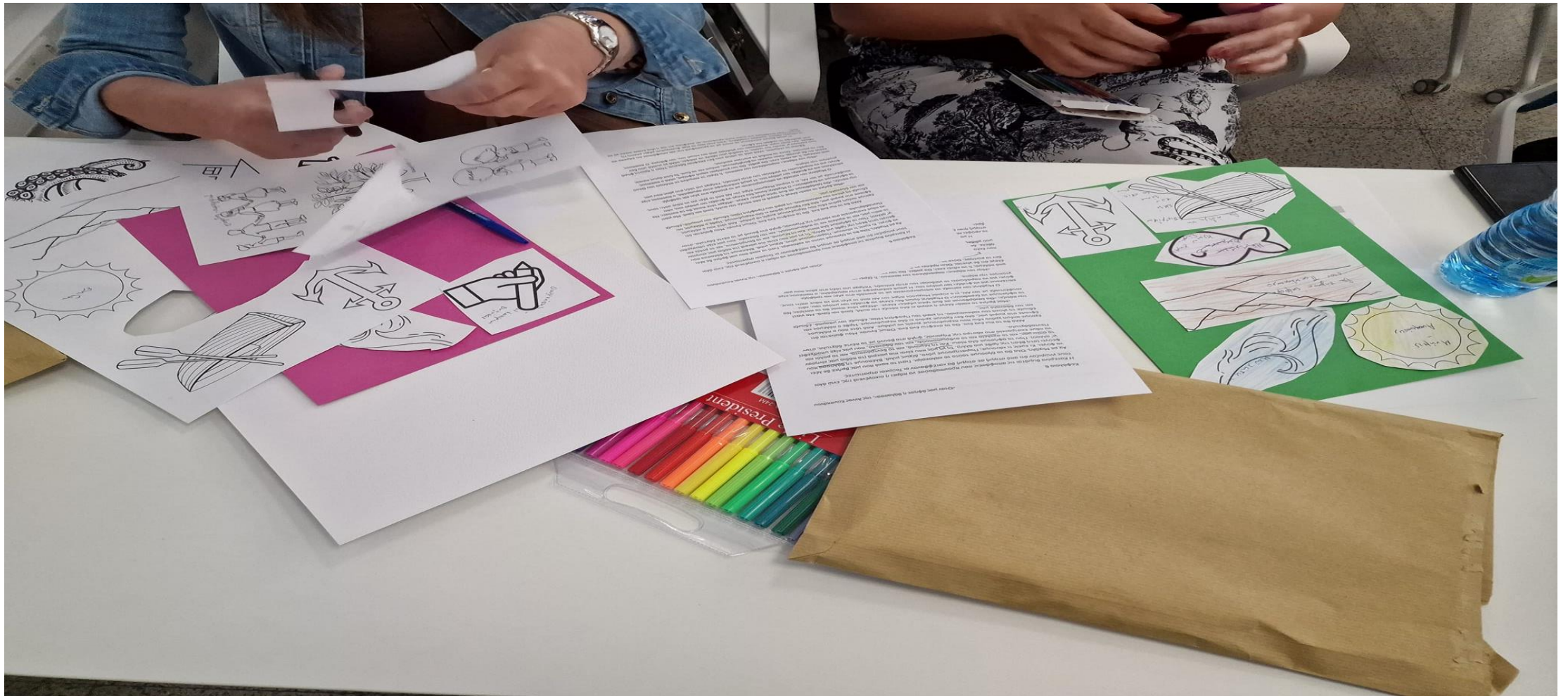

Δραστηριότητα 6 – Η Λογοτεχνία και οι Άλλες Τέχνες

Απόδοση με χρώμα των συναισθημάτων των ηρώων. Με την τεχνική 'pouring paint', δημιουργούμε το δικό μας έργο τέχνης, τη δική μας «θάλασσα συναισθημάτων» σε μικρό καμβά.

Δραστηριότητα από τη Δρ Τερέζα Μαρκίδου για την Ημερίδα «Όταν μας άφησε η θάλασσα», Πανεπιστήμιο Frederick, 28 Σεπτεμβρίου 2024

Εντοπίζουμε τα είδη της απώλειας και του πένθους στο βιβλίο, τα απεικονίζουμε με σύμβολα και κατασκευάζουμε κολάζ τα οποία συζητάμε.

Δραστηριότητα από τη Δρ Πολυξένη Στυλιανού
για την Ημερίδα «Όταν μας άφησε η θάλασσα», Πανεπιστήμιο
Frederick, 28 Σεπτεμβρίου 2024

**Σημειώσεις –
Εμφάνσεις για
το Βιβλίο:
Όταν μας
άφησε η
θάλασσα**

1. Στάδια της προσφυγοποίησης από την πλευρά των παιδιών και των μεγάλων - Η γεωγραφία της ιστορίας
2. Η σχέση της Κατερίνας με τα διάφορα πρόσωπα, άλλα παιδιά, Μιχάλης, Αλί, Μπαχάρ, Σοφία, Στυλιανή, (Κεφ. 30) παιδιά της νέας τάξης/ άλλους ενήλικες
3. Η φιλία
4. Οι διαφορετικές κοινότητες της Κύπρου
5. Η σχέση της με τις λέξεις και τις ιστορίες – τετράδιο

**Σημειώσεις – Εμφάσεις
για το Βιβλίο:
Όταν μας άφησε η
θάλασσα**

6. Η σχέση με άλλα αντικείμενα κούκλα, τετράδιο, πλοίο, σχολείο, κουμπί τσάντας, μήλο, γράμμα, λευκό χαρτί, φωτογραφία, λεωφορείο – Το κουτί του βιβλίου – Οι ιστορίες των αντικειμένων -

Και τα άλλα – Χαμόγελο, φωνή, η σκέψη που δεν θέλει να σκέφτεται, οι ρητές εντολές, καλή εντύπωση, οι λέξεις και τα σύμφωνα, Άγιος Γεώργιος, δράκος – στήλες τετραδίου

7. Η σχέση με τα φυτά και τα ζώα

**Σημειώσεις-Εμφάσεις
για το Βιβλίο:
Όταν μας άφησε η
θάλασσα**

8. Οι σκέψεις της Κατερίνας – Τι συμβαίνει; Πώς βιώνει τον κόσμο; Πώς τον βιώνουν οι άλλοι;

9. Τα ιστορικά γεγονότα που διασταυρώνονται στην αφήγηση – Πώς επιδρούν στους ήρωες; Πώς τα αντιλαμβάνονται οι ήρωες;

10. Τα περικειμενικά στοιχεία - Η σχέση των εισαγωγικών κειμένων με το κεφάλαιο

π.χ. Κεφ. 23, Η Κατερίνα γίνεται κούκλα, Κεφ. 30, Η Κατερίνα γίνεται μαμά

11. Το παιδί και η οικογένεια/ η ιστορία / ο χρόνος / ο πόλεμος

12. Οι κριτικές αναγνώσεις / Το παιδί και σχέσεις εξουσίας / Ιδεολογίες

13. Οι απώλειες